

RADIONICA O DOKTORSKIM STUDIJIMA **Tomislavov dom, Sljeme, 19. rujna 2006.**

ZAKLJUČCI RADIONICE

1. Doktorski studiji bitna su odrednica sveučilišta te ključna sastavnica u unapređivanju znanstveno-istraživačke djelatnosti na sveučilištima i znanstvenim institutima. Oni predstavljaju najviši stupanj obrazovanja, a njihovom kvalitetnom uspostavom poboljšavaju se uvjeti za istraživanja, i otvara put k postizavanju značajno veće kompetitivnosti Hrvatske na europskoj i svjetskoj razini.

2. Doktorski studiji snažan su instrument za čvršće povezivanje EHEA i ERA. Republika Hrvatska se pristupanjem Bolonjskom procesu, otvaranjem pregovora s EU i privremenim zatvaranjem pregovora u poglavlju znanosti i istraživanja u potpunosti opredijelila za prihvaćanje europske politike u području znanosti i visokog obrazovanja te odlučila primjenjivati metodu **otvorenog koordiniranja**. To znači da je spremna prihvatiti načela utvrđena u Europskim kvalifikacijskim okvirima, i *Kodeks* o novačenju znanstvenika i *Povelju* o odgovornosti znanstvenika i poslodavaca.

3. Doktorski studiji ključan su instrument za izgrađivanje kompetencija istraživača u hrvatskom istraživačkom prostoru. Stoga je potrebno u sve doktorske programe uključiti temeljna načela *Povelje* i *Kodeksa*, te organizirati financijske instrumente koji će podržavati doktorsku izobrazbu i razvitak istraživačkih karijera.

4. Najslabiju točku cjelokupnog sustava doktorskih studija na nacionalnoj razini predstavlja nepostojanje sustava financiranja. Društvo uopće ne sudjeluje u podmirenju troškova izvođenja studija što je u potpunoj suprotnosti s europskom i svjetskom praksom.

U ovom trenutku svi doktorski studiji naplaćuju školarine od studenata, čime je ishodište odabira studenata velikim dijelom utemeljeno u studentovoj mogućnosti samofinanciranja. Takva je praksa nepoznanica na europskim i američkim sveučilištima koji u nastojanju da privuku najkvalitetnije studente, uz predstavljanje studijskih programa, studentima nude uvjete i osiguravanje sredstava (iz različitih izvora) za studiranje i pokrivanje životnih troškova.

Taj problem valja urgentno riješiti. U protivnom i dalje ostavljamo doktorski studij u duboko neravnomernom odnosu prema stranim studijima što je bila i dosadašnja praksa.

5. Nužno je također tražiti financiranje doktorskih studenata iz sredstava različitih istraživačkih projekata (europskih i međunarodnih projekata čija bi sredstva trebala početi značajnije pritecати i u Hrvatsku), što sada nije slučaj te ih

izjednačiti po pravima (i dužnostima) s doktorskim studentima koji imaju status znanstvenih novaka. Isključivo postojanje statusa znanstvenih novaka izravno onemogućuje internacionalizaciju naših doktorskih programa.

6. Procjena kapaciteta nastave, istraživanja i mentora. U postupku uspostave novih doktorskih studija nužno je procijeniti kapacitete za izvedbu nastave na potrebnoj razini doktorskih programa, uvjete za istraživački rad, kako u pogledu opreme tako i u pogledu dovoljnog broja iskusnih istraživača, i postojanje dostatnog broja mentora u odnosu na prihvaćeni broj doktorskih studenata.

Mentorstvo se mora temeljiti na dokazu o kompetentnosti, iskustvu u izvođenju znanstveno-istraživačkih projekata i uspješnosti u radu sa studentima. Bez obzira na trenutne potrebe institucije, mentorove nastavne obaveze moraju se uskladiti s drugim mentorskim obavezama.

7. Suradnja. Prilikom prijave i izvedbe doktorskih studija sveučilišta se potiču na međusobnu suradnju i suradnju s istraživačkim institutima.

Potrebno je kritički procijeniti koja hrvatska sveučilišta to jest njihove sastavnice ispunjavaju uvjete za uspostavu doktorskih studija te sukladno takvim kritičkim prosudbama vlastitih kapaciteta donijeti odluku ili o uspostavljanju samostalnih doktorskih studija, ili se udruživati s drugim sveučilišnim sastavnicama ili se pak okretati opciji zajedničkih doktorskih studija dvaju ili više sveučilišta na nacionalnoj razini. Neopravdano je i na dugi rok neodrživo osnivati i replicirati slične doktorske studije na većem broju sveučilišta, ili što je još apsurdnije, na većem broju fakulteta unutar istog sveučilišta.

Također, radi podizanja kvalitete preporuča se predlagateljima doktorskih studija povezivanje sa stranim sveučilištima i znanstveno-istraživačkim institutima.

8. Uvjeti. Doktorski studiji tj. programi moraju osigurati uvjete za istraživanje i profesionalni razvoj doktorskih studenata.

9. Kvaliteta i njeno praćenje. Uz postojanje **kvalitetne i dobro organizirane nastave** (koja čini značajno manji dio programa doktorskih studija nego što je to slučaj s programima na nižim studijskim razinama), te uvjeta za istraživački rad, potrebno je **sustavno pratiti: odabir, napredak i rad doktorskih studenata te znanstveno kvalificiranih mentora.**

Valja više i efikasnije pomagati studentima kako bi se povećao broj uspješnih doktoranada koji studije završavaju uspješno i u predviđenom roku trajanja (od 3 do 4 godine). Time bi se razlika u broju upisanih studenata i broju novih doktora znanosti drastično smanjila. Trenutno je u hrvatskom visokoobrazovnom sustavu broj završenih studenata poslijediplomskih studija prenizak - što govori da se mentori i drugi nastavnici studija o njima nedovoljno brinu.

10. Preoblikovanje dosadašnjih poslijediplomskih studija u doktorske studije. Posebnu pozornost u izradi programa doktorskih studija treba posvetiti izbjegavanju izravnog pretvaranja dosadašnjih poslijediplomskih magistarskih studija u doktorske uz manje izmjene čime se obezvrjeđuje doktorski studij i bez dvojbe se ne može razviti adekvatni istraživački rad niti razviti kompetentan istraživački kadar. Takvim pristupom, hrvatska znanost bi dugoročno gledano imala vrlo negativne posljedice.

Međutim, potiče se pretvorba dosadašnjih uspješnih magistarskih studija u doktorske studije a posebno studija koji mogu pokazati da se uklapaju u potrebe tržišta znanja, poštujući pri tome sva bitna obilježja doktorskih studija.

11. Razlikovanje specijalističkih od doktorskih studija. Nadalje, potrebno je jasno razlikovati specijalističke od doktorskih studija, pri čemu svaki od navedenih studija ima svoju vrijednost u obrazovnom sustavu, ali s vrlo različitim misijama.

12. U doktorskim studijima koristiti sve hrvatske kapacitete. U pokretanju i realiziranju doktorskih studija potrebno je težiti što potpunijoj i efikasnijoj uporabi svih hrvatskih znanstveno-istraživačkih kapaciteta. Posebno treba uspostaviti pogodne oblike institucionalne suradnje između sveučilišta i znanstveno-istraživačkih, osobito javnih, instituta. Takva suradnja primjerice može obuhvatiti uporabu opreme na institutima za potrebe uključenja studenata u istraživačke projekte i zadaće, sudjelovanje zaposlenika instituta izabranih u naslovna znanstveno-nastavna zvanja u realizaciji sveučilišnih doktorskih programa te mentorski rad na institutima. Instituti se nadalje mogu u skladu sa zakonskim odredbama pojaviti kao suradničke ustanove u pokretanju i provedbi doktorskih studija.

13. Potrebno je razvijati uvjete za ostvarivanje mobilnosti. Izrazito je važno da doktorski student ima mogućnost boravka na stranoj instituciji za provedbu dijela svog istraživačkog rada. Takva su iskustva od neprocjenjive važnosti i stoga ih valja poticati u svim strukama gdje je to moguće.

14. Uspostava kvalitete doktorskih studija u svim znanstvenim i umjetničkim područjima. Posebne napore valja uložiti u uspostavu kriterija kvalitete doktorskih studija u svim znanstvenim i umjetničkim područjima, vodeći pri tome računa o posebnostima svakog područja. Pri tome se kao odrednice trebaju koristiti primjeri odgovarajućih uspješnih doktorskih studija u europskom i svjetskom visokoobrazovno-istraživačkom prostoru.

15. Sudjelovanje novaka u održavanju nastave. Sustav znanstvenih novaka zacijelo olakšava poziciju dijelu doktorskih studenata. Poželjno je da svi studenti doktorskih studija sudjeluju u sveučilišnoj nastavi kako bi završetkom studija stekli iskustva za sudjelovanje u akademsko-sveučilišnim djelatnostima u nastavku karijere. Međutim, nikako se ne bi smjelo opteretiti dokorskog studenta s previše nastave, bez obzira na trenutne potrebe institucije. Time se pojedini znanstveni novaci stavljaju u izuzetno nepovoljan položaj, kako u odnosu na druge znanstvene novake tako i u odnosu na njihov istraživački rad. Mogućnost produljivanja njihovog roka za završetak studija (sljedeći strukturu *part-time* studiranja) ne rješava te nepovoljnosti.

16. Naši najbolji studenti i dalje odlaze na strana sveučilišta, a strani ne dolaze. Ne promijenimo li način financiranja doktorskih studija to jest ne stvorimo li uvjete za financijsku sigurnost doktorskih studenata, ostajemo i dalje u praksi gdje nam naši najbolji studenti sličan doktorski studij upisuju na stranim sveučilištima (taj će proces biti intenzivniji ulaskom Hrvatske u EU tj. otvaranjem pristupa hrvatskih studenata još nekim dodatnim programima potpore za mobilnost studenata). S druge strane, internacionalizacija studija s upisom stranih studenata na naša sveučilišta i njihove doktorske studije ostat će nerealno htjenje naše akademske zajednice.

17. Valja mnogo više raditi na privlačnosti studija nego do sada. Sustav visokog obrazovanja i doktorskih studija Republike Hrvatske sa svim akterima i na svim razinama realizacije mora uložiti mnogo više napora u povećanju atraktivnosti doktorskih studija, ne bi li spriječio odlazak vlastitih studenata i u što većem broju privukao strane studente.